

Razumkov
centre

ОГЛЯД РОБОТИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ У ЖОВТНІ 2025 р.

Листопад 2025

ОГЛЯД РОБОТИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ У ЖОВТНІ 2025 р.

Геннадій РЯБЦЕВ,
експерт з питань енергетики Центру Разумкова

Володимир ОМЕЛЬЧЕНКО,
директор енергетичних програм Центру Разумкова (загальна редакція)

Звітний період розпочинався для енергетики України достатньо сприятливо. Нестача електричної енергії спостерігалася лише у Чернігівській обл., де 2 жовтня, після пошкодження ключових об'єктів критичної інфраструктури, були запроваджені графіки погодинних вимкнень для двох черг побутових споживачів із шести.

Негативні для балансу зміни почалися з другої декади місяця, коли, як і прогнозувалося, російські збройні сили змістили акцент своїх атак із енергетичних об'єктів у прифронтових регіонах на ключове обладнання, що забезпечувало генерацію на Лівобережжі й передачу енергії із Заходу на Схід. Неприхованою метою ворога був поділ енергетичної системи України навпіл, по Дніпру, з одночасним відокремленням від неї периферійних підсистем, передусім тих, функціонування яких забезпечують одна чи декілька великих станцій.

Мети досягнуто не було, проте Україна тимчасово втратила понад 4 ГВт генерації, а також значну потужність передачі й розподілу, що зумовило потребу в реалізації протиаварійних заходів. Але якщо до 22 жовтня споживання обмежувалося лише для промисловості, то з цієї дати графіки погодинних вимкнень були запроваджені і для побутових споживачів.

Другою ціллю росіян було призупинення видобутку, підготовки та транспортування газу. Найбільш масований удар по об'єктах газової інфраструктури, розташованих передусім на Полтавщині і Харківщині, був нанесений 16 жовтня. У моменті він скоротив обсяги розподілу вітчизняного газу наполовину, проте початок опалювального сезону не зірвав.

30 жовтня під масований обстріл потрапили й підстанції, критично важливі для ядерної безпеки України. Як наслідок,

Південно-Українська та Хмельницька АЕС **втратили** доступ до однієї із зовнішніх ліній електропередачі, а Рівненська АЕС тимчасово зменшила потужність двох блоків на вимогу оператора системи передачі. Як **підкреслили** в українському уряді, «з огляду на характер цілевизначення, послідовність ураження вузлових підстанцій і відповідність обраних цілей схемам зовнішнього електроживлення АЕС, є підстави вважати, що до планування цих атак були залучені представники російських державних енергетичних компаній, зокрема державної корпорації «Росатом».

ПЕРЕБІГ ОПАЛЮВАЛЬНОГО СЕЗОНУ

Попри російські атаки, опалювальний сезон розпочато у 18 регіонах України. Запущено 10 354 із 17 500 котелень, заживлено понад 60% об'єктів соціальної сфери. До експлуатації на комунальних підприємствах **готові** 194 когенераційні установки загальною електричною потужністю 149 МВт і 147 блочно-модульних котелень загальною потужністю 292 МВт.

У Кабінеті Міністрів **стверджують**, що «захист енергетики — пріоритет Президента В. Зеленського, уряду та кожного, хто працює задля країни». **Оновлено** перелік видатків, які держава фінансує у пріоритетному режимі. Завдяки цьому Державне казначейство зможе швидше виділяти кошти на будівництво, ремонт і захист енергетичних об'єктів. Мінрозвитку **прискорює** будівництво інженерного захисту: «Контроль за

якістю і безпекою робіт зберігається, але процедурна частина, від погодження до укладення договорів, стане на місяці коротшою».

У Міненерго **повідомили**, що тривалість закупівель енергетичного обладнання вже зменшено «на 21 день». Водночас «завдяки дерегуляційним рішенням, тривалість ремонтів об'єктів ГТС вдалося скоротити на шість місяців, зменшити час оформлення документів для будівництва та реконструкції елементів ГТС — на 4-8 місяців».

Зараз «в Україні **триває** масштабна ремонтна кампанія на всіх енергооб'єктах, енергетики працюють цілодобово». Сформовані додаткові запаси обладнання для швидких ремонтів. Продовжується їхнє накопичення, «подекуди з випередженням графіків». На створення страхового резерву природного газу з резервного фонду державного бюджету **виділено** 8,4 млрд грн. За словами очільниці Міненерго, «ми маємо чіткий план із відпрацьованими алгоритмами дій для відновлення ОЕС у разі пошкоджень».

За 100 днів роботи уряду в регіонах уведено в експлуатацію 118 МВт розподіленої генерації, «ще 180 МВт очікуємо до кінця року». У рамках урядової програми «Промінь надії» встановлено 17 сонячних електростанцій для лікарень. Стартувала програма безкоштовних сонячних панелей для шкіл із бюджетом в €16,5 млн.

Анонсований урядом пакет «зимової підтримки громадян» охоплюватиме «як запуснені програми, зокрема фіксовані ціни на енергоносії для населення, житлові субсидії, підтримку ОСББ для енергоефективності та допомогу на генератори, мораторій на відключення у прифронтових районах і виплати внутрішньо переміщеним особам на дрова, так і нові заходи підтримки».

У рамках цієї діяльності:

- ✓ для побутових споживачів збережені минулорічні ціни на електричну **енергію** та природний **газ**;

- ✓ **проектом** Державного бюджету України на 2026 р. заплановано надання державної підтримки 2,7 млн домогосподарств з оплати житлово-комунальних послуг, тоді

як на придбання твердого й рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу виділено 42,3 млрд грн;

- ✓ **готуються** (проте ще не ухвалені) «рішення, які дозволять людям бути впевненими, що тепло й світло залишаться доступними» навіть у нинішніх реаліях. Мова йде, зокрема, про «комплексне рішення щодо компенсації різниці в тарифах на теплопостачання» й «мораторій на відключення водо- та електропостачання у прифронтових громадах за борги».

Утім досі:

- ✓ не спрощений **Порядок** надання фінансової державної підтримки фізичним особам, які встановлюють у власних домогосподарствах генеруючі установки, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел;

- ✓ не продовжено строк звільнення від **оподаткування** ввізним митом і податком на додану вартість операцій із ввезення товарів згідно з затвердженим Кабінетом Міністрів **переліком**, що поміщуються у митний режим імпорту в рамках угод, фінансування за якими проводиться за рахунок Секретаріату Енергетичного Співтовариства;

- ✓ не врегульовано кредиторську заборгованість підприємств, що займаються виробництвом, транспортуванням і постачанням теплової енергії споживачам, тоді як ціни на природний газ для таких підприємств з 1 листопада 2025 р., всупереч обіцянкам уряду, були **підвищені** на 14-17% (порівняно з жовтневими).

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ БАЛАНС

Більшу частину жовтня в Об'єднаній енергетичній системі України спостерігався дефіцит, спричинений 12 комбінованими російськими атаками, найбільші з яких припали на 10, 20 і 30 жовтня. Прямим наслідком пошкодження ключових об'єктів у шести прифронтових регіонах, передусім Чернігівській і Сумській обл., теплових електростанцій ДТЕК і ПАТ «Центр-енерго», гідроагрегатів ПрАТ «Укргідро-енерго», а також обладнання операторів систем передачі й розподілу стало запровадження з 31 жовтня цілодобових графіків

погодинних вимкнень для 0,5-2,5 черг побутових споживачів і графіків обмеження потужності для промисловості, які з 22 жовтня діяли близько половини годин кожної доби.

З 24 жовтня базову потужність Об'єднаної енергосистеми України забезпечували дев'ять (після атаки 30 жовтня — вісім) блоків АЕС, що генерували до 6 ГВт енергії. Джерелами маневрової потужності були до 10 енергоблоків ТЕС і ТЕЦ, а також ГЕС і ГАЕС, які спільно виробляли 2,6-3,0 ГВт електричної енергії. Потужність станцій, що використовують відновлювані джерела, через переважно хмарну погоду зменшилася до 0,8 ГВт.

Генерація на підприємствах ПрАТ «Укргідроенерго» у жовтні була суттєво обмежена водним ресурсом, тому зберігалася на рівні 0,5 ГВт. Постачання гідроенергії здійснювалося переважно в години пікового споживання і скорочувалося до 0,1-0,2 ГВт після ворожих атак.

Частка АЕС у структурі генерації у жовтні зросла до 60%. На ТЕС припадало до 20% виробництва енергії, ТЕЦ — до 10%, станції на ВДЕ — 8-10%, ГЕС — 5-6%. У цілому обсяги генерації в Україні становили 10-12 ГВт щогодини (після кожної із масованих атак — 7-8 ГВт; у 2021 р. — до 15 ГВт).

У звітний період вітчизняні споживачі **імпортували** з п'яти сусідніх держав 360 ГВт-год електричної енергії, експортували — 91 ГВт-год. Майже половину товарообігу припало на Угорщину, звідки було завезено 51% і куди було продано 43% ресурсу. Завдяки завершенню ремонту на лінії Вельке Капушани — Мукачево, наприкінці жовтня відновлено транскордонну торгівлю зі Словаччиною.

Максимальна дозволена потужність експорту електричної енергії з України та Молдови до держав-членів ЄС **становила** 0,9 ГВт. Із 1 серпня, за домовленістю між шістьма операторами системи передачі, що входять до Регіону розрахунку пропускної спроможності Східної Європи (EE SCR), її переглядають щомісячно. У **планах** уряду — збільшення експортної потужності до кінця року до 1,1 ГВт.

Запаси енергетичного вугілля на складах ТЕС і ТЕЦ скоротилися до 2,3 млн т.

Утім, їх цілком достатньо для проходження міжсезоння, а, відповідно до графіків накопичення і споживання, як складеного **Міненерго**, так і затвердженого **урядом**, й осінньо-зимового періоду 2025-2026 рр.

Упродовж місяця добове споживання газу в Україні через запуск систем централізованого опалення в установах соціальної сфери поступово зростало з 22 млн куб. м до 27-30 млн куб. м. Власний видобуток, у результаті атак на об'єкти газової інфраструктури, зокрема, 16 жовтня, скорочувався в моменті з 45 млн до 20-25 млн. Це обмежувало закачування газу до підземних сховищ імпортом з Угорщини, Польщі та Словаччини, обсяги якого становили в середньому 20-22 млн куб. м на добу (**загалом** у жовтні — 660 млн).

Попри це, українські газові **запаси** зросли на 5% порівняно з минулим місяцем (до 8,5 млрд куб. м, без урахування 4,1 млрд куб. м газу «довготривалого зберігання», 0,6 млрд куб. м ресурсу, формально переведеного в категорію «буферний газ», і 0,1 млрд куб. м запасів нерезидентів, що зберігаються в режимі short-haul). Цей показник уже перевищує минулорічний на 3%, проте менший, аніж у 2015-2018 рр., на 18%.

Хоча цільовий рівень у 13,2 млрд куб. м (з урахуванням технологічних обсягів) було досягнуто за декілька днів до встановленої урядом дати (1 листопада 2025 р.), масовані російські атаки на потужності Групи Нафтогаз і ДТЕК Нафтогаз у жовтні підтвердили необхідність створення додаткового (страхового) резерву обсягом 1,5-2,0 млрд. При цьому наявні в українського монополіста фінансові можливості дозволяли за нинішнього рівня цін на газ закупити не більше **70%** цього ресурсу. Для вирішення цієї проблеми Україна **звернулася** по допомогу до ЄС і Нідерландів, а уряд **виділив** із резервного фонду державного бюджету 8,4 млрд грн.

На відміну від природного газу, нестачі бензину й дизельного палива в Україні не прогнозується за будь-яких сценаріїв. Нафтопродуктів на ринку достатньо, щоб задовольнити потреби всіх споживачів, у т. ч. тих, хто використовує їх для живлення генераторів, тим більше що осінні польові роботи, які формували додатковий попит на пальне у серпні-жовтні, вже завершено.

ФІНАНСОВИЙ СТАН ГАЛУЗІ

З початку року загальна заборгованість учасників ринку електричної енергії перед оператором української системи передачі зросла до 60,4 млрд грн (+3,4%), тоді як НЕК «Укренерго» скоротив її на 12% (до 36,3 млрд грн).

На балансуєчому ринку його учасники, насамперед державні, винні операторові 39,6 млрд грн. Із початку року цей показник, близько третини якого (12,4 млрд) припадає на неплатежі постачальника «останньої надії», зріс на 15%, досягнувши чергової рекордної позначки.

У свою чергу, заборгованість НЕК «Укренерго» перед учасниками балансуєчого ринку становить 18,6 млрд грн, причому 15,2 млрд грн оператор винен гарантованому покупцю.

Першим кроком у вирішенні цієї проблеми мало б стати скорочення переліків захищених споживачів, дві третини яких не є підприємствами критичної інфраструктури. Міненерго [зобов'язувалося](#) в грудні «визначити механізм і критерії формування» таких переліків, проте в оновлений [план](#) пріоритетних дій уряду на 2025 р. це завдання включено не було. Немає його і серед індикаторів виконання [поданої](#) до Верховної Ради програми діяльності Кабінету Міністрів.

Між тим, саме «подолання історичних заборгованостей в енергетичному секторі» ще з літа [вважалося](#) найпершою проблемою для вирішення новим керівництвом Міненерго, яке, як свідчить динаміка неплатежів, з її розв'язанням не впоралося.

ТРАНЗИТ

У звітному періоді ТОВ «Оператор газотранспортної системи України» [забезпечив](#) транзит до Молдови 10 млн куб. м угорського газу. Транспортування російської силовини було [зупинене](#) з 1 січня 2025 р.

На відміну від газу, транзит московської нафти через Україну триває. Виконуючи свої контрактні зобов'язання, АТ «Укртранснафта» транспортувала до 30 тис. т російської нафти на добу для НПЗ Словаччини та Угорщини (управляються приватною

угорською компанією MOL). Транзит здійснювався південною гілкою МТ «Дружба» (до НПС Феньєслітке й Будковце). З 9 вересня 2024 р. усю нафту, що транспортується за цим маршрутом, MOL Plc. [купує](#) на білорусько-українському кордоні.

ЦІНОВА СИТУАЦІЯ

Через суттєвий дефіцит, що виник через пошкодження української генеруючої потужності внаслідок російських атак, ціновий [індекс](#) електричної енергії базового навантаження (BASE) на ринку «на добу наперед» (РДН) у жовтні зріс до 5 988, на піку (PEAK) — до 6 167 грн МВт-год (+43% і +76% порівняно з вереснем). Міжпікове (OFFPEAK) навантаження подорожчало до 5 807 грн/МВт-год (+19%).

Середньозважена [ціна](#) на внутрішньодобовому ринку (ВДР) становила 6 688, на РДН ОЕС України — 6 396 грн/МВт-год (+50% і +41% порівняно з вереснем).

Попри таке зростання, уряд [зафіксував](#) ціну електричної енергії для домогосподарств на рівні 4,32 грн/кВт-год (із ПДВ) до 30 квітня 2026 р. До цієї ж дати збережено також пільгову ціну в 2,64 грн/кВт-год (із ПДВ) для перших 2 000 кВт-год/міс. у побутових споживачів, які проживають у будинках, обладнаних електроопалювальними установками, не газифікованих або з відсутніми системами централізованого теплопостачання.

Середньозважена [ціна](#) ресурсу природного газу у листопаді, за результатами електронних біржових торгів на Українській енергетичній біржі, у жовтні зросла до 20 886 грн/тис. куб. м (+4,3% порівняно з вереснем). [Вартість](#) природного газу на ТТФ, приведена до вітчизняного кордону, завершила місяць на позначці 23 682 грн/тис. куб. м (-1,6% порівняно з 30 вересня 2025 р.; із ПДВ).

[Тарифи](#) ТОВ «ГК Нафтогаз України» на газ для непобутових споживачів, в яких наявні чинні договори постачання, із 1 листопада 2025 р. становлять 27 150 грн/тис. куб. м (у жовтні — 26 100 грн/тис. куб. м; із ПДВ). [Ціни](#) для побутових споживачів і бюджетних установ до 31 березня 2026 р. (без консультацій із Секретаріатом Енергетичного

Співтовариства) **зафіксовані** на рівнях 7 420 рн/тис. куб. м. і 16 390 грн/тис. куб. м. Це означає, що з урахуванням тарифів на передачу й розподіл ціна кубометру газу, пропонованого домогосподарствам ТОВ «ГК Нафтогаз України», залишиться незмінною (7,96 грн).

Для суб'єктів господарювання, які провадять господарську діяльність з виробництва електричної енергії, з дати укладення договорів із ТОВ «ГК Нафтогаз України» (але не раніше 1 листопада 2025 р.) і до 31 березня 2026 р. (включно), **зафіксовані** такі ціни (із ПДВ) за 1 000 куб. м газу:

✓ для ТЕЦ, що виробляють електричну енергію в теплофікаційному циклі, а також газотурбінних і газопоршневих установок, що виробляють електричну й теплову енергію комбінованим способом, — 21 000 грн (+17% порівняно з жовтнем);

✓ для ТЕС і ТЕЦ, що виробляють електричну енергію в конденсаційному циклі, а також газотурбінних і газопоршневих установок, що виробляють виключно електричну енергію — 16 000 грн (+14%).

Закачування газу в європейські підземні сховища майже припинилося. За станом на 1 листопада, їхнє заповнення становить 83%, що відповідає 89,2 млрд куб. м. Накопичений на цю дату **обсяг** є нижчим від середнього за останні п'ять років на 9% і меншим, аніж минулорічний, на 14 млрд куб. м (на 14%).

Попри липневий прогноз, спотові **ціни** на хабі TTF у жовтні знизилися, перебуваючи в діапазоні \$375-395/тис. куб. м. Утім, надалі висхідний тренд має відновитися, адже коефіцієнт заповнення сховищ усіх держав-членів ЄС у будь-яку дату між 1 жовтня і 1 грудня має досягти 90%. Єдиним виключенням, що дозволяє скоригувати цей показник на 10 в.п. у бік зменшення, можуть стати «складні ринкові умови», виникнення яких поки не прогнозується.

Ф'ючерси на енергетичне вугілля Coal (API2) CIF ARA (ARGUS-McCloskey) у жовтні майже не змінилися (\$92/т). Рік тому вони становили \$122/т. Запаси вугілля на складах терміналів ARA (Амстердам — Роттердам — Антверпен), як і прогнозувалося, зросли до 3,7 млн т; +12% за місяць).

Нафтові **ф'ючерси** у жовтні змінювалися в межах \$61-66/бар. При цьому усереднені за місяць котирування Brent знизилися до \$64,1/бар. (-5% порівняно з вереснем). Згідно з торгами за контрактом на різницю цін (CFD), маркерні котирування **знизилися** за рік на 11,4%.

Швидшому здешевленню сировини продовжують заважати невизначеність дій адміністрації Президента США та відсутність одностайності держав-членів ОПЕК щодо темпів скасування квот. Поки що **йдеється** про збільшення ними цільового показника видобутку в 2025 р. на 1,4 млн бар. на добу і ще на 1,2 млн — у 2026 р.

У цілому ж, за консолідованими **прогнозами**, вже в 2025 р. перевиробництво нафтової сировини перевищить 2 млн бар. на добу, тоді як у 2026 р. — **досягне** 4,2 млн бар. (4% від світового споживання).

На жаль, низхідний тренд, що спостерігається на світовому ринку вже четвертий місяць поспіль, жодним чином не вплинув на цінову політику вітчизняних «системних операторів». Вартість пропонованих ними нафтопродуктів, яку з 10 до 20 червня було необґрунтовано підвищено на 3-4 грн/л, у вересні зросла ще більше.

За станом на 31 жовтня індикативні **ціни** на бензин А-95 Євро5, дизельне паливо ДТ-Л Євро5 і скраплений нафтовий газ ПБА становили, відповідно, 63,42 грн/л; 56,39 грн/л і 34,47 грн/л (+0,3%; +0,9% і +0,5% за місяць).

Розрахунки netback свідчать, що така вартість палива на заправках є завищеною щонайменше на 5-7 грн/л. Єдиним виключенням є пропан-бутан, літр якого, попри грабіжницький акцизний податок, коштує як 0,5 л високооктанового бензину.

ПРО СИТУАЦІЮ НА РИНКУ НАФТОПРОДУКТІВ УКРАЇНИ

До війни в Україні, за різними оцінками, працювало 6-7 тисяч автозаправних станцій (АЗС). Активні військові дії скоротили цю кількість приблизно на чверть. Насамперед, ідеться про вісім прифронтових регіонів (Донеччина, Запоріжжя, Херсонщина, Харківщина, Миколаївщина, Дніпропетровщина, Сумщина, Чернігівщина), нафтопродуктозабезпечення яких найбільше

постраждало від війни. Тим не менш, хоча загальна кількість АЗС в Україні навряд чи колись досягне довоєнного рівня, в тилових регіонах їх цілком достатньо, щоб забезпечити нормальне функціонування ринку.

У 2023-2025 рр. зростала реалізація пального. Після різкого скорочення у 2022 р., ринок відновився майже наполовину, вийшовши, за даними Державної податкової служби, на продаж близько 8 млрд л на рік. Утім, якщо воєнно-політична ситуація в державі залишиться без змін, подальшого збільшення реалізації очікувати не варто.

Показово, що скорочення продажів щонайменше на 20% майже не вплинуло на вартість пального, що реалізується через АЗС. Завдяки двократному з 2021 р. зростанню цін і здешевленню гривні, цей показник у доларовому еквіваленті зменшився лише на 4%.

Якщо до 2022 р. приблизно чверть пального, що пропонувалася на заправках, була вітчизняного виробництва, а три чверті імпорту припадало на Білорусь та росію, то повномасштабне вторгнення суттєво змінило цю структуру. Зараз внутрішнє виробництво забезпечує не більше 10% споживання, а імпорт здійснюється із 15-20 держав, переважно – членів ЄС.

Саме завдяки появі нових логістичних маршрутів та альтернативних постачальників, ринку вдалося відновити майже нормальне функціонування, попри знищення понад 40 великих паливних хабів, що до війни забезпечували розподіл нафтопродуктів між регіонами України.

Кардинально змінився склад учасників ринку. До 2022 р. на ньому активно конкурували:

- ✓ група компаній, які торгували переважно імпортованим паливом (що позиціонувалося на ринку як «преміальне»);

- ✓ пов'язані між собою відносинами контролю мережі, що продавали переважно вітчизняні («звичайні») нафтопродукти, асоціювалися з фінансово-промисловою групою

«Приват» та дуже ефективно використовували прогалини в українському законодавстві для отримання ринкових переваг.

Після позбавлення останніх такої можливості, «ціновий якір» із 1625 АЗС, яких пов'язували з групою «Приват», фактично зник.

Несподіване збільшення влади 17 великих компаній «преміального» сегмента дозволило їм не лише зберегти за собою половину доходів усього ринку, але й нарастити націнку для т. зв. «іменного» бензину з 6-8% до 16-20% від ціни «звичайного».

Це суттєво обмежило право споживачів на вибір нафтопродуктів і зменшило обсяг пального, який можна придбати за усереднений дохід. Якщо до війни за нього можна було купити 250-275 л бензину, то зараз не більше 180 л.

Показово, що декларована великими компаніями відмінність між «преміальними» і «звичайними» нафтопродуктами є уявною, оскільки лабораторні перевірки, зокрема, Інституту споживчих експертиз, не виявили суттєвих відмінностей в їхніх характеристиках.

Наведене вище дозволяє зробити такі висновки:

- ✓ щоб стабільно працювати під час війни за фактичної відсутності власного виробництва, а також можливості та здатності створювати та зберігати великі запаси пального, ринок повинен підтримувати розгалужену мережу маршрутів постачання нафтопродуктів від великої кількості виробників, передусім європейських;

- ✓ для виконання цього завдання потрібно визнати важливість вільної і неспотвореної конкуренції між учасниками ринку нафтопродуктів, забезпечивши належне його функціонування, що відповідає зобов'язанням України, наведеним у ст. 254 і 255 Угоди про асоціацію з ЄС;

- ✓ однак після відходу/виходу одного з провідних гравців ринку учасники його «преміального» сегмента отримали ринкову владу,

якою вони збираються скористатися, потіснивши конкурентів;

✓ із цією метою вони намагатимуться здійснити регуляторне захоплення для просування своєї економічної вигоди всупереч інтересам інших учасників ринку й суспільства в цілому;

✓ якщо учасники «преміального» сегмента ринку досягнуть поставленої цілі, збіднілий через війну та нездатний організовано захистити свої права, український споживач буде змушений переплачувати за пальне, а неперервність постачань нафтопродуктів, передусім для прифронтових регіонів, опиниться під загрозою через скорочення учасників ринку.

Можна було б припустити, що органи державної влади, усвідомлюючи це, розвиватимуть конкуренцію на ринку в інтересах усього суспільства і на виконання своїх зобов'язань перед ЄС. Проте цього не сталося, оскільки:

✓ політики розуміють, що з кількома великими компаніями легше домовитися про рівень роздрібних цін та обсяги постачання нафтопродуктів, зокрема безакцизних — Силам оборони України;

✓ відповідні домовленості можуть бути кулуарними, не вимагають публічних консультацій чи інформування громадськості;

✓ чим вищими будуть роздрібні ціни на нафтопродукти, тим більшими є надходження від сплати податків і зборів, що сприяє формуванню дохідної частини державного бюджету;

✓ адміністрування податків і зборів для великих платників є простішим і менш витратним;

✓ споживачі, незадоволені високими цінами на нафтопродукти та/чи їхньою низькою якістю, не об'єднані в організовані групи, що не дозволяє їм відстоювати свої права;

✓ в Антимонопольного комітету України відсутні розуміння чинної структури ринку, а також відповідні їй методики досліджень і розслідувань;

✓ увагу структур ЄС і Секретаріату Енергетичного співтовариства зосереджено на забезпеченні стійкості Об'єднаної енергетичної системи України і забезпеченні синхронізації українських та європейських ринків електричної енергії й природного газу.

Утім, підтримуючи виключно великі компанії, органи державної влади не враховують, що під час дії воєнного стану вільна і неспотворена конкуренція між учасниками ринку нафтопродуктів здатна не лише забезпечити поповнення бюджету, але й стати запорукою енергетичної безпеки держави.

Удари російських збройних сил по енергетичних і логістичних вузлах наочно продемонстрували слабкість надмірно централізованої інфраструктури. Через усталену практику накопичення на нафтобазах великих обсягів пального за перші 40 днів війни було знищено половину з наявних тоді в Україні запасів нафтопродуктів.

Оскільки активні бойові дії триватимуть, невеликі мережі та окремі заправки, передусім у прифронтових регіонах (Донецчина, Запоріжжя, Херсонщина, Харківщина, Миколаївщина, Дніпропетровщина, Сумщина, Чернігівщина), перетворюються на елементи забезпечення живучості всієї системи нафтопродуктозабезпечення України. І лише зважена державна політика визначить, чи буде збережено цю мережу безпеки.

ЗМІНИ В НОРМАТИВНІЙ БАЗІ

Кабінет Міністрів України:

✓ **продовжив** до 30 квітня 2026 р. покладення на НАЕК «Енергоатом» і ПрАТ «Укр-гідроенерго» спеціальних обов'язків для забезпечення загальносуспільних інтересів на ринку електричної енергії;

✓ **продовжив** до 31 березня 2026 р. покладення на компанії Групи Нафтогаз спеціальних обов'язків для забезпечення загальносуспільних інтересів на ринку природного газу під час постачання природного газу **домогосподарствам, виробникам** теплової енергії та бюджетним установам;

✓ **поклав** на ТОВ «Оператор ГТС України» спеціальні обов'язки із придбання до

31 березня 2026 р. 340 млн куб. м імпортованого природного газу для власних потреб і виробничо-технологічних витрат шляхом укладення договорів купівлі-продажу на підставі ціни газу за біржовими угодами з точкою поставки на кордоні України та країн-членів ЄС та/або з точкою поставки в підземних сховищах газу на території України в режимі «Митний склад»;

✓ **надав** місцевим громадам у вигляді видатків розвитку 396 млн грн, одержаних від Європейського інвестиційного банку на реалізацію проєкту «Рішення для відновлюваної енергетики (RES)». Ці кошти підуть, зокрема, на встановлення сонячних панелей, теплових насосів і систем зберігання енергії в закладах освіти та охорони здоров'я;

✓ **виділив** Групі Нафтогаз із резервного фонду державного бюджету 8,4 млрд грн для імпорту та/або придбання до 27 грудня 2025 р. імпортованого природного газу (без урахування пов'язаних із цим податкових зобов'язань, транспортних та інших витрат на території України) для забезпечення сталого проходження опалювального сезону 2025-2026 рр.;

✓ **виділив** Сумській обласній державній адміністрації з резервного фонду державного бюджету 27,5 млн грн на придбання пально-мастильних матеріалів для сталого функціонування систем життєзабезпечення населення в осінньо-зимовий період;

✓ **виділив** Запорізькій обласній державній адміністрації з резервного фонду державного бюджету 93,6 млн грн для здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням виникненню надзвичайної ситуації техногенного характеру внаслідок порушення сталого забезпечення тепло- й водопостачання населення на території м. Запоріжжя. Кошти підуть, зокрема, на встановлення та приєднання для мереж восьми когенераційних установок;

✓ **затвердив** план заходів із підвищення рівня енергоефективності будівель органів державної влади на 2026 р. Цим документом, зокрема, передбачено: запровадження до 1 серпня 2026 р. систем енергетичного менеджменту в центральних органах виконавчої влади; проведення до

1 листопада 2026 р. сертифікації енергетичної ефективності згаданих будівель; а також внесення до національної бази даних і регулярне оновлення відомостей про їхні енергетичні та експлуатаційні характеристики;

✓ **установив** цільовий показник економії енергії у будівлях органів державної влади в розмірі 133,8 тис. кВт·год (виражений в показниках первинної енергії — 253,3 тис. кВт·год);

✓ **установив** на період до 31 грудня 2030 р. цільовий показник щорічного скорочення споживання енергії у розмірі 304 тис. т.н.е.

✓ **врахував** у **Правилах** охорони магістральних трубопроводів можливість розміщення в охоронній зоні електрогенеруючих установок і пов'язаних із ними газових та електричних мереж, вузлів обліку, іншого пов'язаного обладнання;

✓ **поширив** на підсектор залізничного транспорту і сектор систем життєзабезпечення дію експериментального **проєкту** щодо нового будівництва, реконструкції, капітального ремонту та інших інженерно-технічних заходів задля захисту об'єктів критичної інфраструктури, а також **укладення** договору про закупівлю товарів, робіт і послуг для/з будівництва, ремонту та інших інженерно-технічних заходів задля захисту відповідних об'єктів без застосування відкритих торгів та/або електронного каталогу для закупівлі товару;

✓ **установив** плановий обсяг витрат ПрАТ «Укргідроенерго» на благодійну допомогу на 2025 р. у сумі 473,9 млн грн;

✓ **затвердив** положення про Ядерний страховий пул — об'єднання страховиків-резидентів, які в установленому порядку отримали ліцензію за **класом** страхування 13, що включає ризики страхування відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту в межах цього класу страхування;

✓ **призначив** ТОВ «Кроу Ерфольг Україна» суб'єктом аудиторської діяльності для надання послуг з обов'язкового аудиту

фінансової звітності НАЕК «Енергоатом» за 2025 і 2026 рр.;

✓ **затвердив** листи очікувань власника НАЕК «Енергоатом» на 2025 і 2026 рр. (не оприлюднені);

✓ **змінив** лист очікувань власника Групи Нафтогаз на 2025 р. (не оприлюднений);

✓ **припинив** на час дії воєнного стану оприлюднення листів очікувань власника ПрАТ «Укргідроенерго», щорічних звітів про їхнє виконання, інформації про «значні правочини, вчинені товариством», рішень наглядової ради та іншої інформації, що може ідентифікувати об'єкти критичної інфраструктури, оператором яких є товариство, або створювати уявлення про потенціал зазначених об'єктів в енергетичній системі України;

✓ **уточнив** на період дії воєнного стану умови управління державним майном, що **використовується** в процесі провадження діяльності з транспортування природного газу магістральними трубопроводами й переведене в особливий режим експлуатації (спрощена тимчасова консервація за ДСТУ 9317:2025);

✓ **звернувся** до Національного банку України з клопотанням про надання дозволу на проведення ПрАТ «Миколаївська тепло-електроцентрально» та АТ «Херсонська тепло-електроцентрально» транскордонних платежів для забезпечення виконання ними договірних зобов'язань;

✓ **затвердив** Державну цільову економічну програму енергетичної модернізації підприємств-виробників теплової енергії, що перебувають у державній або комунальній власності, на період до 2030 р.

Метою документа визначено розв'язання проблеми низької ефективності систем централізованого теплопостачання шляхом надання фінансової підтримки державним і комунальним підприємствам, що надають відповідні послуги, у сумі 292,4 млрд грн (у т. ч. за рахунок коштів державного бюджету — 37,5 млрд, місцевих — 117,6 млрд, інших джерел — 137,3 млрд).

Серед очікуваних результатів виконання програми — забезпечення до 2030 р.

«актуальних схем теплопостачання» всім населеним пунктам із населенням понад 20 тис. осіб; стовідсотковий комерційний облік теплової енергії; скорочення споживання газу на 821 млн куб. м завдяки встановленню індивідуальних теплових пунктів, реконструкції об'єктів теплопостачання, підвищенню їхньої ефективності, використанню енергії відновлюваних джерел, запровадженню систем енергетичного менеджменту і розвитку диспетчеризації.

Міненерго **створило** інтерактивну **мапу** сприятливих місць розташування зарядних станцій для електромобілів. Як стверджується, інструмент створений «у співпраці з операторами системи розподілу та експертами з електромобільності». Чи було при цьому враховано місця розташування вже наявних в Україні автозаправних комплексів, не повідомляється.

НКРЕКП:

✓ **продовжила** дію спрощеного механізму тимчасового приєднання до розподільних мереж. Згідно з ним подати заяву на приєднання можна до 1 травня, а завершити надання послуги — до 1 жовтня 2026 р. При цьому деталізовано вимоги до змісту договорів і календарного графіка виконання робіт, передбачено надання щомісячної звітності замовником, а оператора системи розподілу зобов'язано розірвати договір у разі недотримання календарного графіка виконання робіт;

✓ **уточнила** порядок проведення **перевірок** постачальників послуг комерційного обліку та його стану, передбачивши можливість виїзних і невиїзних позапланових перевірок, їхнє призупинення під час аварійних вимкень і повітряних тривог, уточнивши порядок повідомлення про їхнє проведення й результати та знявши вимогу про обов'язкову згоду й присутність постачальників під час невиїзних перевірок;

✓ **змінила** розрахунковий період для визначення цін на універсальні послуги для малих непобутових споживачів. Ціна електричної енергії на листопад 2025 р. визначатиметься за середньозваженими цінами РДН, що склалися у перші 15 днів жовтня 2025 р. Рішення спричинене різким зростанням ринкових цін на електричну енергію

внаслідок масштабних атак на енергетичну інфраструктуру;

✓ **надала** постачальнику електричної енергії право з 1 грудня 2025 р. припиняти електроживлення об'єкта непобутового споживача за наявності його заборгованості за договором про постачання електричної енергії та/або за договором про реструктуризацію;

✓ **продовжила** до 1 вересня 2026 р. особливий порядок спільного розподілу потужності для транспортування газу Трансбалканським коридором (із Греції через Болгарію, Румунію, Молдову до України), уточнила строки аукціонів та дозволила спрощену передачу права користування потужністю в точці Гребеники в разі пізнього проведення аукціону;

✓ **оштрафувала** ДП «Гарантований покупець» на 420 тис. грн за невиконання договірних зобов'язань щодо врегулювання небалансів із НЕК «Укренерго», несвоєчасну оплату виробникам за «зеленим» тарифом і затримку з оплатою послуг за механізмом ринкової премії. Підприємство зобов'язано до кінця 2025 р. усунути всі виявлені порушення;

✓ **змінити методик**у визначення розміру штрафів, які накладаються регулятором. Рішення **передбачає** не враховувати під час визначення розміру доходу від реалізації продукції на оптовому енергетичному ринку податок на додану вартість як непрямий податок, надавати до проєкту рішення детальне обґрунтування всіх етапів розрахунку розміру штрафу з поясненням застосованих коефіцієнтів і коригувань та в день оприлюднення надсилати цей розрахунок учаснику ринку електронною поштою.

ПРО ЗВІТ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

Рахункова палата України **затвердила** звіт за результатами аудиту відповідності на тему «Реалізація експериментального проєкту із захисту критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектору».

На фінансування проєкту в 2023-2024 рр. було передбачено 35,9 млрд грн, з яких фактично надійшло 29,97 млрд грн, а було використано лише 18,71 млрд грн.

Аудитори встановили, що проєкт:

✓ мав належну нормативно-правову основу й визначену мету, проте неповною мірою відповідав вимогам сучасного проєктного менеджменту;

✓ містив прогалини на етапі формування бізнес-кейсу;

✓ мав недосконалу систему моніторингу та звітування;

✓ не передбачав оцінку вимог, визначення обсягу кадрових, фінансових і матеріальних ресурсів, необхідних для його реалізації, переліку показників, яких необхідно досягти, ролей учасників і механізмів їхньої координації;

✓ передбачав фінансове забезпечення з непередбачуваних і несталих джерел.

Держвідновлення, не будучи профільним органом у сфері захисту критичної енергетичної інфраструктури, не мало досвіду у розробці спеціалізованих інженерних рішень.

Проєкт реалізовувався за спрощеною процедурою «проєктуй – будуй», що не має належного законодавчого врегулювання. Покладання на підрядника функцій проєктування, експертизи та здійснення авторського нагляду знизило рівень прозорості. Закупівлі здійснювались через прямі договори без відкритих торгів. Були виявлені завищення договірних цін, виду, обсягу й вартості робіт, невідображення в обліку сум торгових зобов'язань.

Попри спрощені процедури, роботи із захисту об'єктів залишилися незавершеними, а більшість фортифікаційних споруд – недобудованими.

Забезпечено середній рівень готовності споруд, що захищають від атак безпілотних літальних апаратів, менш, ніж на 75% від запланованого, споруд протиракетного захисту – менш, ніж на 25%.

Щоб уникнути повторення системних помилок, Рахункова палата запропонувала врахувати викладені у звіті зауваження аудиторів під час реалізації нового експериментального **проєкту**, що стосується захисту

об'єктів критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектору.

ПРОЄКТИ ТА НАМІРИ

Верховна Рада України схвалила висновки і пропозиції до урядового [законопроєкту](#) про Державний бюджет України на 2026 р. Бюджетні висновки зобов'язують Кабінет Міністрів підготувати проєкт закону до другого читання до 5 листопада 2025 р., пропонуючи, зокрема, «опрацювати можливість врегулювання питання погашення заборгованості з різниці в тарифах на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії, на теплову енергію, послуги з централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води, послуги з постачання теплової енергії та постачання гарячої води», за рахунок субвенції місцевим бюджетам (код 3121490), визначити окремий порядок перерахування коштів на погашення зазначеної заборгованості й відновити на 2026 р. у повному обсязі дію [положень](#) Закону України «Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення». Депутати схвалили передбачені урядом видатки у сфері енергетичної ефективності в сумі 2,5 млрд грн, державну підтримку вугільної галузі на 2,9 млрд, ядерної енергетики — на 0,9 млрд, об'єкта «Укриття», СВЯП і ЧАЕС — на 1,6 млрд грн. Підтримано також фінансування семи публічних інвестиційних проєктів у сфері енергетики на 34,8 млрд грн і виділення 42,3 млрд грн для оплати житлово-комунальних послуг, придбання твердого й рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу 2,7 млн домогосподарств.

У Верховній Раді України:

✓ *готують на друге читання:*

• [законопроєкт](#), спрямований на переорієнтацію системи державного нагляду (контролю) з карально-репресивної на превентивну і ризик-орієнтовану. Документ, зокрема, передбачає: запровадження аудиту діяльності суб'єктів господарювання як окремого функціоналу, що дозволить їм попередити порушення вимог законодавства до початку здійснення планового заходу державного нагляду (контролю); збільшення

періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю) відносно суб'єктів господарювання, діяльність яких віднесена до середнього та незначного ступенів ризику; а також «виключення неефективних та обтяжливих норм державного контролю»;

• доопрацьований з урахуванням [документа](#) і підтриманий профільним комітетом [законопроєкт](#), спрямований на імплементацію норм європейського права з інтеграції енергетичних ринків, підвищення безпеки постачання й конкурентоспроможності у сфері енергетики. Документом передбачено введення у законодавство низки нових термінів (агрегація, гнучкість, громадське енергетичне об'єднання, алгоритм зіставлення, номінований оператор ринку); узгодження функцій операторів ринку з нормами acquis ЄС; визначення умов участі суб'єктів господарювання в торгах на ринку «на добу наперед» і внутрішньодобовому ринку; визначення порядку діяльності, процедур сертифікації й ринкового нагляду щодо номінованих операторів ринку; встановлення механізму взаємодії операторів ринку з ACER, ENTSO-E та регуляторними органами ЄС; уточнення положень щодо розподілу міжзональної пропускнуої спроможності й розрахунку доходів. На думку профільного міністерства, Верховна Рада України [мала](#) «ухвалити його в цьому році, але він все одно вимагає адаптивного періоду протягом ще одного року»;

• [законопроєкт](#), спрямований на вдосконалення конкурентних умов виробництва електричної енергії з альтернативних джерел, що передбачає: впровадження до 31 грудня 2029 р. механізму підтримки для переможців аукціонів із розподілу квот підтримки відновлюваної енергетики у вигляді «чистої» премії замість контрактів на різницю; застосування фінансового забезпечення, наданого гарантованому покупцю, як додаткової альтернативи банківській гарантії; продовження до 31 грудня 2034 р. терміну дії аукціонів з розподілу квот підтримки; зниження фінансового навантаження на учасників аукціону шляхом зменшення розміру банківської гарантії: до укладення договору переможця аукціону з Гарантованим покупцем — з €15 до €10 за 1 кВт; при продовженні строку будівництва та введення об'єкта в експлуатацію — з €30 до €10; застосування допустимого відхилення фактичної встановленої потужності

об'єкта в межах 10% відносно потужності, щодо якої переможець аукціону набув право на підтримку, з одночасним обмеженням обсягу надання послуги за механізмом ринкової премії відповідно до набутої потужності; сприяння визнанню українських гарантій походження в ЄС; забезпечення можливості приєднання установок зберігання енергії до мереж у рамках механізму cable pooling. Утім, Міненерго **вважає** голосування за цей документ передчасним, пропонуючи «повернутись до його розгляду після прийняття законопроєкту про об'єднання ринків»;

✓ очікує на повторне перше читання:

• підтриманий профільним комітетом **законопроєкт** про інфраструктурні проєкти у сфері енергетики, які становлять суспільний інтерес, спрямований на імплементацію Регламенту (ЄС) 2022/869 про керівні принципи транс'європейської енергетичної інфраструктури. Документ уточнює положення відкликаною Кабінетом Міністрів **законопроєкту** для відповідності вимогам ЄС, оновленим у 2022-2023 рр.;

✓ очікують на перше читання:

• підтриманий профільним комітетом **законопроєкт**, спрямований на «врегулювання колізії» в частині оплати за енерго-сервісними договорами замовниками, що провадять діяльність за регульованим тарифом, і віднесення до заходів, які можуть реалізовуватися в рамках цих договорів, будівництва установок, що використовують енергію альтернативних джерел, та установок зберігання енергії;

• урядовий **законопроєкт**, спрямований на відображення в системі електронного адміністрування реалізації пального власників останнього для унеможливлення фіктивних операцій, зокрема, реєстрації акцизних накладних на неіснуючі обсяги пального, які одночасно реалізовані за готівку іншим споживачам;

• урядовий **законопроєкт** про надання Держпродспоживслужбі повноважень щодо здійснення державного нагляду (контролю) у сфері комерційного обліку комунальних послуг;

• урядовий **законопроєкт** про тимчасове перерахування 10% коштів, що надходять від покупців електричної енергії на поточний рахунок із спеціальним режимом використання постачальника «останньої надії», на його небюджетний рахунок, відкритий в Держказначействі, з подальшим спрямуванням цих коштів на погашення податкового боргу та сплати податку на додану вартість, який при цьому виникатиме, та спрямування решти коштів на поточний рахунок із спеціальним режимом використання оператора системи передачі до повного погашення недоплати за придбаний постачальником «останньої надії» небаланс. На думку уряду, реалізація такого алгоритму дозволить погасити податковий борг ДПЗД «Укрінтеренерго» до 31 грудня 2028 р.;

• урядовий **законопроєкт**, що усуває дублювання повноважень Міненерго і Держенергонагляду в реалізації державного нагляду (контролю) у сфері теплопостачання й житлово-комунального господарства;

• урядовий **законопроєкт**, спрямований на «посилення впливу держави» з метою «забезпечення надійного (безперервного) та безпечного постачання електричної енергії споживачам, у т. ч. дотримання заходів з обмеження та/або припинення постачання електричної енергії споживачам, зокрема, застосування графіків обмеження та аварійного відключення споживачів, а також протиаварійних систем зниження електроспоживання». Серед запропонованих авторами документа новел — обов'язкове дотримання учасниками енергетичних ринків затверджених Міненерго планів і графіків, надання йому інформації, необхідної для здійснення встановлених законом функцій та повноважень, погодження з ним планів розвитку систем розподілу й забезпечення безперешкодного доступу на підприємства, незалежно від форми власності, представників органів державного нагляду (контролю);

• урядовий **законопроєкт** про підтримку розвитку ефективного та сталого централізованого теплопостачання. Цей документ, що визначає таку підтримку сферою державного інтересу, передбачає: стимулювання запровадження в аналізованій сфері

когенерації й відновлюваних джерел; підтримку інвестиційних програм у сфері централізованого теплопостачання; встановлення індивідуальних теплових пунктів у будівлях, що приєднані до систем централізованого теплопостачання, із визначенням відповідальності за їхнє обслуговування та включенням витрат на встановлення в тариф на транспортування теплової енергії; розроблення й затвердження правил із виробництва, транспортування, постачання теплової енергії та користування нею, порядку прийняття рішення, встановлення та обслуговування індивідуальних теплових пунктів;

• комітетські законопроєкти, якими тимчасово, до 1 січня 2027 р., продовжується звільнення від сплати ввізного мита й податку на додану вартість операцій із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, визначених у пункті 9-36 розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України, зокрема, для будівництва й відновлення вітрових, сонячних, гідро-, теплових, газопоршневих і газотурбінних електростанцій, накопичувачів енергії (energy storage), а також обладнання, перелік якого визначається Кабінетом Міністрів України, що імпортується у рамках угод, фінансування за якими проводиться за рахунок Секретаріату Енергетичного Співтовариства;

✓ очікують на затвердження проєкти:

• постанови про Програму діяльності Кабінету Міністрів України;

• постанови про попередній звіт Тимчасової слідчої комісії (ТСК) Верховної Ради України з питань розслідування можливих протиправних дій посадових осіб органів державної влади, інших державних органів та суб'єктів господарювання державного сектору економіки, що могли завдати шкоди економічній безпеці України. У звіті, зокрема, зазначено, що сума втрат бюджетів від нелегального виробництва та обігу пального становить близько 9-10 млрд грн на рік. Тому комісія: надала Бюро економічної безпеки України, Державній податковій службі України та Національній поліції «перелік наземних точок, сайтів та Telegram-каналів нелегального продажу підакцизної продукції»; налагодила співпрацю зі стейкхолдерами для отримання інформації про обсяги реалізації, точки нелегального продажу

пального, а також частки «тіні» й податкового навантаження;

• постанови про звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих фактів порушення законодавства України при формуванні та реалізації цінової і тарифної політики у сферах енергетики та комунальних послуг (див. розділ «Про проєкт звіту Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України»);

✓ зареєстровані:

• урядовий законопроєкт, спрямований на спрощення процедур забезпечення захисту об'єктів критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектору. У документі запропоновано: дозволити операторам критичної інфраструктури під час дії воєнного стану проводити реконструкцію, капітальний ремонт зазначених об'єктів, розташованих на землях державної та комунальної власності, без вжиття заходів із набуття та державної реєстрації прав власності або користування, у т. ч. сервітуту; на земельні ділянки під зазначеними об'єктами, без розробки документації із землеустрою та без внесення відповідних відомостей до Державного земельного кадастру, за умови погодження такого використання; встановити, що після припинення чи скасування воєнного стану оператори критичної інфраструктури, які проводили згадані роботи, мають оформити речові права на земельну ділянку відповідно до закону;

• законопроєкт про основні засади впровадження в Україні малих модульних реакторів (ММР), спрямований на створення правових передумов «для участі приватних компаній у будівництві та експлуатації ММР під державним наглядом і з дотриманням усіх вимог ядерної та радіаційної безпеки».

Міненерго оприлюднило проєкти:

✓ постанови Кабінету Міністрів України про виключення електричних трансформаторів (код УКТ ЗЕД 8504) із переліку товарів, які звільняються від оподаткування ввізним митом та операції з ввезення яких на митну територію України звільняються від оподаткування податком на додану вартість, якщо такі товари ввозяться на митну територію України в рамках угод, фінансування за якими проводиться за рахунок Секретаріату Енергетичного Співтовариства;

✓ **постанови** Кабінету Міністрів України, що затверджує порядок проведення експертизи технічних умов приєднання (вихідних даних) до газотранспортної або газорозподільної системи на відповідність чинним стандартам, нормам і правилам. Організації, які мають право на проведення такої експертизи, забезпечуватимуть внесення відомостей про неї до Єдиної державної електронної **системи** у сфері будівництва.

НКРЕКП оприлюднила проекти:

✓ **постанову**, яка приводить **Порядок** врегулювання спорів, що виникають між суб'єктами господарювання, які провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, у відповідність до **норм** Закону України «Про адміністративну процедуру»;

✓ постанов про підвищення в 2026 р. тарифів НЕК «Укренерго» на **передачу** електричної енергії та диспетчерське (оперативно-технологічне) **управління** до 786,74 грн/МВт·год і 110,15 грн/МВт·год, відповідно (+14,7% і +11,3% до чинних). Тариф для підприємств «зеленої» електрометалургії планують підвищити до 428,63 грн/МВт·год (+19,2%).

Стратегічна інвестиційна рада **розширила** Єдиний проектний **портфель** публічних інвестицій на 2026 р. Пріоритетними для фінансування з боку держави визнано, зокрема, 25 проектів у сфері енергетики на суму 660 млрд грн, серед яких — модернізація ГЕС ПрАТ «Укргідроенерго» вартістю 20 млрд грн і зведена програма підвищення безпеки й надійності обладнання АЕС вартістю 20 млрд грн і 75 млрд грн відповідно.

ПРО ПРОЄКТ ЗВІТУ ТИМЧАСОВОЇ СЛІДЧОЇ КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

До Верховної Ради України **подано** підсумковий звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих фактів порушення законодавства України при формуванні та реалізації цінової і тарифної політики у сферах енергетики та комунальних послуг.

Члени комісії прийшли, зокрема, до таких висновків:

1. Підвищення ціни на електричну енергію у травні 2023 р. і травні 2024 р. здійснювалося

без належного економічного обґрунтування та з порушенням чинного законодавства України.

2. Установлений Кабінетом Міністрів України рівень цін на електричну енергію для побутових споживачів не лише відповідав економічно обґрунтованому рівню, а й забезпечив для АТ «НАЕК «Енергоатом» додаткові нерозподілені залишки прибутку та амортизації (49 млрд грн на рік).

3. Враховуючи домінуюче становище на ринку АТ «НАЕК «Енергоатом» і ПрАТ «Укргідроенерго», ціна на електричну енергію для побутових споживачів не може відповідати ринковій ціні, а має визначатися «згідно із законодавством».

4. Через бездіяльність НКРЕКП на ринку природного газу в його суб'єктів виникла заборгованість, покриття якої має здійснюватися з державного бюджету.

5. Установлений Кабінетом Міністрів України рівень ціни на газ власного видобутку АТ «Укргазвидобування» для потреб населення у розмірі 7 240 грн/тис. куб. м не лише відповідав економічно обґрунтованому рівню а й забезпечив додаткові нерозподілені залишки прибутку та амортизації (у січні-вересні 2024 р. — 2 476 грн/тис. куб. м; загалом у 2015-2024 рр. — 195 млрд грн).

6. Ціни на природний газ для побутових споживачів були встановлені з порушенням чинного законодавства.

7. В Україні відбувалася закупівля імпортованого природного газу за завищеними цінами з одночасним відшкодуванням завищених витрат АТ «НАК «Нафтогаз України» за рахунок державного бюджету.

8. Унаслідок закупівлі АТ «НАК «Нафтогаз України» імпортованого газу за завищеними цінами загальні втрати вітчизняної економіки в 2015-2019 рр. перевищили €1,06 млрд.

9. АТ «Оператор ринку» не повідомляв Антимонопольний комітет України про виявлені порушення чинних правил учасниками ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку, про випадки негативного впливу їхніх дій та/чи бездіяльності на результати торгів.

10. Менеджмент АТ «НАК «Нафтогаз України» систематично порушує чинні вимоги щодо забезпечення безпеки постачання природного газу споживачам, що, зокрема, призвело: до можливого нанесення збитків державі на 5 млрд грн; виникнення загрози порушення технологічних режимів роботи підземних сховищ і зменшення запасів «буферного» газу; необхідності закачування для потреб осінньо-зимового періоду 2025-2026 рр. понад 4 млрд куб. м імпортованого газу за відсутності фінансових ресурсів для цього; формування й нарощення взаємної заборгованості в учасників ринку природного газу; накопичення кредитних збитків за природний газ на 145 млрд грн, внаслідок чого державний бюджет не отримав зазначені кошти у вигляді дивідендів.

11. Управління АТ «НАК «Нафтогаз України» здійснюється без належного контролю з боку єдиного акціонера – Кабінету Міністрів України та з ознаками порушення Міжнародних стандартів фінансової звітності.

12. У 2018 р. менеджментом НАК «Нафтогаз України» шляхом шахрайства (у визначенні відповідно до Міжнародних стандартів аудиту) було завищено обсяги валового видобутку внаслідок завищення (приписок) нормованих виробничо-технологічних витрат, що додавались до обсягів товарного газу.

13. Установлення завищених винагород для членів наглядової ради та менеджменту АТ «НАК «Нафтогаз України» не забезпечило виконання визначених урядом завдань і «стало основною причиною маніпуляцій і шахрайства» для забезпечення власних доходів за рахунок надходжень від основної діяльності компанії – реалізації газу для українських споживачів.

14. Споруджені операторами критичної інфраструктури інженерні споруди забезпечили достатній рівень захисту, тоді як при підготовці централізованої програми будівництва захисту об'єктів енергетичної інфраструктури не були оцінені всі наявні альтернативи. За витрачені в 2022-2023 рр. кошти можна було на комерційній основі забезпечити постачання засобів активного

захисту, значно збільшивши щільність ППО/РЕБ над усією територією України.

15. Для захисних споруд, що будувалися на земельних ділянках «поряд» із підстанціями НЕК «Укренерго», досі не вирішено питання землевідведення, отримання містобудівних умов та обмежень.

16. Розцінки на будівельних об'єктах НЕК «Укренерго» відповідають ринковим, тоді як на об'єктах Держвідновлення є вищими за ринкові у 3-4 рази.

17. Навіть якщо профінансувати програму захисту об'єктів енергетики у повному обсязі, усі законтрактовані об'єкти можна буде побудувати не раніше 2030 р.

На жаль, у заключному варіанті звіту, на відміну від попередньої редакції, з'явилися оціночні судження, якими його автори підмінили нестачу доказів, що мали підтвердити виявлені «недоліки управління енергетичними компаніями».

Наприклад, втрату контролю акціонера над управлінням господарською діяльністю НЕК «Укренерго» члени комісії описали так:

✓ «...фактично всі рішення готував «актив» правління..., а наглядова рада по факту здійсненого лише «легалізовувала» такі рішення»;

✓ коригування фінансової звітності компанії «носили всебічний характер та повністю змінювали структуру активів, пасивів та результатів діяльності»;

✓ «будь-які фінансові інструменти... НЕК «Укренерго» не забезпечують вірність розрахунків будь-яких виплат..., а вихідні дані, на підставі яких формується тарифна політика, обезцінює будь-який висновок НКРЕКП».

Показово, що в системній аварії, що відбулася 23 листопада 2022 р. в Об'єднаній енергетичній системі України, члени комісії звинуватили не російські збройні сили, а керівництво НЕК «Укренерго», яке не здійснило «комплексних заходів з підготовки системи передачі до функціонування у військовий час» і «не запровадило заходи щодо організації та будівництва захищених

резервних пунктів управління на своїх підстанціях».

Більше того, депутати спробували перекласти відповідальність за «послаблення енергетичної безпеки України» на «персонал усіх компаній галузі», який, на їхню думку, «виявився недієздатним у попередженні розвитку аварії».

І хоча «члени та секретаріат комісії» визнали, що «не мали достатньо часу та людського ресурсу для проведення більш детального опрацювання інформації (документації)» щодо цього та інших питань, це не завадило їм зробити висновок (продубльований у звіті п'ять разів), «що керівні органи... НЕК «Укренерго» після корпоратизації здійснювали управління у спосіб, який має ознаки... державної зради з боку деяких посадових осіб у вигляді послаблення енергетичної безпеки України у військовий час».

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

За останні 100 днів до Фонду підтримки енергетики України залучено €113 млн. Ще €33,1 млн задекларовано, зокрема ФРН і Швецією. У планах уряду — до кінця року додатково акумулювати у фонді €150 млн.

Керівний комітет Українського інвестиційного плану (Ukraine Investment Framework, UIF) схвалив додаткове фінансування проєктів із підтримки та відновлення України, зокрема, надання урядом Норвегії \$150 млн на закупівлю страхового запасу природного газу.

Європейська комісія та Міжнародна фінансова корпорація (IFC) уклали угоду щодо надання €100 млн для інвестицій в Україну. Отримані гарантії будуть спрямовані до фонду Amber-Dragon, що інвестує у ключові для відновлення та сталого розвитку сектори економіки. Ініціатива реалізується в межах програми Better Futures — Resilience, Reconstruction and Regeneration of Ukraine (RE-Ukraine). Її складова (High Impact Equity Programme) передбачає прямі інвестиції IFC у капітал українських компаній, на відміну від боргових інструментів, які раніше переважали в структурі фінансування.

Міністерство розвитку громад та територій України та Управління ООН з

обслуговування проєктів (UNOPS) уклали Угоду, що розширює співпрацю в рамках проєкту Світового банку «Відновлення енергозабезпечення у зимовий період та постачання енергетичних ресурсів». Фінансування другого етапу проєкту становить \$116 млн, тривалість реалізації продовжено до кінця квітня 2027 р.

Міністерство розвитку громад та територій України та Програма розвитку ООН (ПРООН) в Україні уклали фінансову угоду, що розпочинає реалізацію програми «Рішення у сфері відновлюваної енергії» (Renewable Energy Solutions, RES). Ініціатива вартістю €16,5 млн передбачає встановлення сонячних панелей, теплових насосів та акумуляторних систем на об'єктах соціальної інфраструктури в Україні.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ Й РЕКОМЕНДАЦІЇ

Враховуючи регулярність комбінованих атак російських збройних сил на об'єкти критичної інфраструктури паливно-енергетичного комплексу України, можна з високою ймовірністю спрогнозувати, що такі удари триватимуть упродовж усього осінньо-зимового періоду 2025-2026 рр. За відсутності належного реагування, навіть за технічної можливості імпорту електричної енергії, це призведе до виникнення дефіциту потужності, передусім на Лівобережжі, в обсязі до 4 ГВт.

Із лютого 2022 р. держава працювала над посиленням протиповітряної й протиракетної оборони, організовувала захист об'єктів критичної інфраструктури, проведення ремонтних і відновлювальних робіт. Проте жовтневі атаки ворога вкотре продемонстрували, що будь-якого, навіть високого, рівня готовності не вистачить, щоб нейтралізувати їхній негативний вплив на енергетику. Недостатньо забезпечити готовність в опалювальний сезон 17,6 ГВт потужності чи наявність 13,2 млрд куб. м природного газу в підземних сховищах, адже перші можна зруйнувати, а других може не вистачити, — варто відмовитися від самої тактики «як пережити чергову зиму, що буде важчою за попередню».

На жаль, «важчим за попередній» черговий опалювальний сезон буде за

замовчуванням, оскільки відновлення вкотре пошкодженої потужності ТЕС і ТЕЦ та придбання дефіцитного палива за грантові кошти міжнародних партнерів замало для прогресивного розвитку вітчизняної енергетики під час війни.

І хоча вже третій рік поспіль український уряд намагається переконати, що він успішно змінює архітектуру енергетичної системи, кількість об'єктів розподіленої генерації, введених в експлуатацію в регіонах, свідчить: абсолютна більшість українських громад є енергетично неспроможними. Кожна російська атака на ключовий об'єкт генерації та/чи розподілу енергії в регіоні знову призводить до тривалого знеструмлення всіх споживачів.

Зосередження зусиль уряду на формуванні запасів і резервів за нормативами мирного часу та відбудові вкотре пошкоджених ТЕС і ТЕЦ є програшною стратегією, оскільки віддає ініціативу ворогові. Щоб її перехопити, варто доцільно встановити такі пріоритети:

✓ вжиття системних заходів з активного, не лише інженерно-технічного, захисту ключових об'єктів критичної інфраструктури

паливно-енергетичного комплексу, передусім на Лівобережжі України;

✓ переорієнтування коштів державного бюджету й Фонду підтримки енергетики України на зведення нової розосередженої генерації, а не відновлення великих об'єктів, які неможливо повністю захистити від комбінованих ударів з повітря; припинення їхнього розпорошення на реалізацію довготривалих проєктів мирного часу;

✓ розблокування залучення інвестицій, передусім приватних, для швидкої розбудови розподіленої генерації у великих містах, територіальних громадах і промислових районах, спрощення умов і здешевлення приєднання вже встановлених на місцях енергетичних об'єктів до мереж і систем; реалізацію сталих механізмів партнерства між бізнесом, територіальними громадами та енергетичними компаніями (через державно-приватні угоди, моделі ESCO, енергетичні кооперативи);

✓ забезпечення платоспроможності всіх учасників формування цінності енергії, що уможливить нормальне функціонування операторів систем передачі й розподілу на всіх енергетичних ринках.